

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету

29 серпень 2024 року,

протокол № 1.

Перша проректорка, голова методичної ради
університету, кандидатка наук з державного
управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

2022 року

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

з навчальної дисципліни

«ВСТУП ДО ПРИВАТНОГО ПРАВА»

для підготовки на першому освітньому рівні

здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра

за спеціальністю 081 Право

галузі знань 08 Право

за денною формою навчання

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	5
1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	–	5
1.2.	Лекції	–	5
1.3.	Семінарські заняття	–	7
1.4.	Самостійна робота студентів	–	16
1.5.	Підсумковий контроль	–	18
2.	Схема нарахування балів	–	19
3.	Рекомендовані джерела	–	21
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	–	28

Розробники навчально-методичних матеріалів – викладачі кафедри:
Доцентка кафедри цивільного права та процесу, кандидат юридичних наук
_____ Ірина СЕРДЕЧНА

Схвалено кафедрою цивільного права та процесу
28 серпня 2023 року, протокол №1

Завідувач кафедри _____ С.Д. Гринько
28 серпня 2024 року

Декан юридичного факультету
_____ Віктор ЗАХАРЧУК
28 серпня 2024 року

Погоджено методичною радою університету 28 серпня 2024 року, протокол № 1.
Голова методичної ради _____ І.Б. Ковтун
28/08/2022 року

Обліковий обсяг – 1,2 ум.др.арк.

Обліковий обсяг оновлення навчально-методичних матеріалів – 0,8 ум.др.арк.

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми		Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін. зав.	СРС		Лекції	Сем.	Лабор.	Ін. зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Поняття та структура приватного права України	10	2	2			6	10					10
2.	Предмет і метод правового регулювання приватного права. Принципи приватного права.	10	2	2			6	10	2	2			6
3.	Джерела приватного права	10	2	2			6	10					10
4.	Юридичні факти.	10	2	2			6	10	2				8
5.	Приватні правовідносини	10	2	2			6	10	2	2			6
6.	Правовий статус особи	16	2	4			10	16	2				14
7.	Договори. Контракти.	14	4	2			8	14	2	2			10
8.	Відповідальність у приватному праві	10	2	2			6	10					10
	Всього за навчальний рік	90	18	18			54	90	10	6			74

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
1.	Поняття та структура приватного права України	2	
	Поняття приватного права. Функції приватного права. Публічне і приватне право: розмежування понять. Співвідношення понять «цивільне право», «приватне право», «комерційне право», «корпоративне право» «європейське право», «торгове право». Поняття системи приватного права. Структура системи приватного права.		

2.	Предмет і метод правового регулювання приватного права. Принципи приватного права.	2	2
	Поняття та сутність предмета правового регулювання приватного права: Майнові відносини як предмет приватного права. Особисті немайнові відносини як предмет приватного права. Корпоративні, трудові, земельні, житлові правовідносини. Поняття та ознаки методу правового регулювання приватного права. Поняття, ознаки та види принципів приватного права. Загальні принципи приватного права. Спеціальні принципи приватного права.		
3.	Джерела приватного права.	2	
	Поняття, ознаки та види джерел приватного права. Нормативно-правовий акт як джерело приватного права. Конституція України як джерело приватного права. Закони і підзаконні нормативно-правові акти. Локальні нормативно-правові акти. Міжнародні нормативно-правові акти як джерела приватного права. Право Європейського Союзу як джерело приватного права. Звичай як джерело приватного права. Значення судової практики як джерела приватного права. Цивільно-правовий договір як джерело приватного права.		
4.	Юридичні факти.	2	2
	Юридичні факти як підстави виникнення, зміни та припинення приватно-правових відносин. Дії та події. Правочини. Види правочинів у приватному праві. Умови дійсності правочинів у приватних правовідносинах. Нікчемність та недійсність.		
5.	Приватні правовідносини.	2	2
	Поняття та ознаки приватно-правових відносин. Зміст приватно-правових відносин. Суб'єкти приватних правовідносин. Об'єкти приватних правовідносин. Майнові та особисті немайнові права у приватних правовідносинах. Види приватних правовідносин. Особливості змісту різновидів приватних правовідносин.		
6.	Правовий статус особи.	2	2
	Виникнення, припинення та зміст правоздатності у приватних правовідносинах. Поняття та співвідношення понять приватна особа, фізична особа, юридична особа. Співвідношення понять «учасник», «особа», «суб'єкт». Фізичні та юридичні особи. Кредитор і боржник. Батьки та дитина. Подружжя. Працівник і роботодавець. Фізична особа-підприємець. Господарські товариства.		

	Держава Україна та територіальні громади як учасники приватних правовідносин.		
7.	Договори. Контракти.	4	
	Поняття, сутність та значення договору у приватних правовідносинах. Правове регулювання договірних відносин в сфері приватного права. Зміст договору як юридичного факту. Види умов договору. Стадії укладення договору. Види договорів у приватному праві. Контракт як різновид договору у приватному праві.		
8.	Відповідальність у приватному праві.	2	
	Поняття відповідальності у приватному праві. Підстави виникнення відповідальності у приватному праві. Види відповідальності у приватному праві. Договірна та недоговірна (деліктна). Дисциплінарна відповідальність. Матеріальна відповідальність. Умови виникнення відповідальності та їх правова характеристика. Заходи відповідальності у приватному праві. Підстави звільнення від відповідальності.		
		18	8

1.3. СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарське заняття 1

Тема 1. Поняття та структура приватного права України

Питання для усного опитування та дискусії:

1. Поняття та структура системи права. Функції приватного права.
2. Поняття приватного права:
 - історія походження категорії «приватне право»;
 - співвідношення категорій «приватне право», «цивільне право», «комерційне право», «корпоративне право» «європейське право», «торгове право».
 - приватне право і громадянське суспільство;
 - приватне право і правова система;
3. Публічне і приватне право : розмежування понять.
4. Структура системи приватного права України :
 - норми як елементи приватного права;
 - інститут як елемент приватного права;
 - підгалузь, галузь елемент приватного права.

Вирішіть задачі:

Задача 1

Визначте, чи можна вважати приватно-правовими відносини, що виникли за наступних обставин, і чи можна застосувати до них положення приватного права:

а) Акціонерне товариство передало Управлінню Південно-Західної залізниці для доставки в ХУУП свою продукцію - партію комп'ютерів - на суму 500 тис. грн. При прийнятті доставленого вантажу було виявлено нестачу цієї продукції на суму 20 500 грн.

б) Налагоджувач комп'ютерної техніки у науково-дослідному інституті Крот через недбалість вивів з ладу принтер вартістю 800 грн., а також знищив з пам'яті переданого йому для ремонту комп'ютера інформацію з результатами експерименту, над якими протягом декількох місяців працював колектив інституту.

в) Товариство з обмеженою відповідальністю «Корд» уклало договір з товариством «Металіст» про передачу останньому у безоплатне користування обладнання для виробництва металовиробів на загальну суму 820 тис. грн. Засновник «Корда» - механічний завод - заперечував проти безоплатної передачі обладнання та вимагав укладення договору оренди.

г) Водій рейсового автобуса Петренко збив пішохода Буркуна, який переходив через проїжджу частину у невстановленому місці. Після видужання Буркун звернувся до АТП, на балансі якого знаходився автобус, з вимогою відшкодування збитків. Проте, директор АТП відмовився відшкодувати Буркуну збитки, мотивуючи це наступним: по-перше, АТП не несе відповідальності за дії водіїв; по-друге, Буркун переходив проїжджу частину у невстановленому місці.

д) Сидорчук працював у складі бригади на будівництві виробничого приміщення ТзОВа «Світязь», працівником якої він був з 1992 року. Через три місяці з початку будівництва виник спір щодо оплати роботи членів його бригади.

Які правові відносини виникли виходячи з умов задачі? Які норми законодавства необхідно використати для врегулювання даного спору?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: приватне право, публічне право, комерційне право, корпоративне право, європейське право, торгове право, система права, структура системи права, галузь права, інститут права, підгалузь (субінститут) права, норма права, структура системи приватного права.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: поняття та структура системи права, поняття приватного права, історія походження категорії «приватне право», співвідношення категорій «приватне право» та «цивільне право», приватне право і громадянське суспільство, приватне право і правова система, структура системи приватного права України, норми як елементи приватного права, інститут як елемент приватного права, підгалузь, галузь елемент приватного права.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на вивченні положень наступних нормативних актів:

- Цивільний кодекс України;
- Сімейний кодекс України;
- Земельний кодекс України;
- Кодекс законів про працю.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Предмет і метод правового регулювання приватного права. Принципи приватного права.

Питання для усного опитування та дискусії:

1. Поняття та сутність предмета правового регулювання приватного права:
 - 1.1 Майнові правовідносини як предмет приватного права.
 - 1.2 Особисті немайнові правовідносини як предмет приватного права.

- 1.3. Інші види правовідносин як предмет приватного права: корпоративні, трудові, земельні, житлові.
2. Поняття та ознаки методу правового регулювання приватного права. Імперативний та диспозитивний методи.
3. Поняття, ознаки та види принципів приватного права.
 - поняття принципів приватного права;
 - ознаки принципів приватного права;
 - функції принципів;
 - види принципів приватного права;
4. Загальні принципи приватного права.
5. Спеціальні принципи приватного права.

Задача 1

Сіренко, відбуваючи для відпочинку до Одеси, попросив свого знайомого Володіна дати йому дорожню сумку. Під час поїздки сумку з іншими речами у нього викрали.

Які правовідносини виникли між вказаними особами? Охарактеризуйте їх елементи.

Задача 2

Сорокін систематично випускав гусей та іншу птицю, що знаходилась у його господарстві, за його межі. Вказані тварини заходили у двори сусідів Сорокіна та завдавали їм шкоди.

Проаналізуйте ситуацію. Вкажіть, які правовідносини виникли між Сорокіним та його сусідами.

Задача 3

Баранецький на прохання брата Петра позичив йому гроші у сумі 600 гривень для покупки спортивного костюма. Петро обіцяв повернути гроші протягом одного місяця.

Які правовідносини виникли між Баранецьким та його братом Петром? Охарактеризуйте їх елементи.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: предмет правового регулювання приватного права, метод правового регулювання приватного права, ознаки методу правового регулювання приватного права, правовідносини, майнові відносини як предмет приватного права, особисті немайнові відносини як предмет приватного права, корпоративні відносини як предмет приватного права, поняття принципів приватного права, ознаки принципів приватного права, функції принципів, види принципів приватного права, свобода договору, принцип рівності, неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини, недопустимості втручання у сімейне життя, неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом, свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом, судовий захист цивільного права та інтересу, справедливість, добросовісність та розумність.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: визначення

сутності предмету правового регулювання приватного права, методу правового регулювання приватного права, приватно-правових відносин, відмежування їх від інших галузевих правовідносин, визначати загальні та спеціальні принципи приватного права.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на вивченні положень наступних нормативних актів:

Цивільний кодекс України;
Сімейний кодекс України;
Земельний кодекс України;
Кодекс законів про працю;
Житловий кодекс УРСР.

Семінарське заняття 3

Тема 3. Джерела приватного права

Питання для усного опитування та дискусії:

1. Поняття, ознаки та види джерел приватного права.
2. Нормативно-правовий акт як джерело приватного права.
 - 2.1. Конституція України як джерело приватного права.
 - 2.2. Закони і підзаконні нормативно-правові акти.
 - 2.3. Локальні нормативно-правові акти.
3. Право Європейського Союзу як джерело приватного права.
4. Звичай як джерело приватного права.
5. Значення судової практики як джерела приватного права.
6. Цивільно-правовий договір як джерело приватного права.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: джерела приватного права, нормативно-правовий акт як джерело приватного права, закони, підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні нормативно-правові акти як джерела приватного права, право Європейського Союзу як джерело приватного права, звичай як джерело приватного права, значення судової практики як джерела приватного права, цивільно-правовий договір як джерело приватного права.

Під час вивчення зазначеної теми обов'язково слід ознайомитись з такими нормативно-правовими актами:

Конституція України;
Цивільний кодекс України;
Сімейний кодекс України;
Земельний кодекс України;
Кодекс законів про працю;
Житловий кодекс УРСР;
Закон України «Про міжнародне приватне право»;
Закон України «Про міжнародні договори України»;
Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

Семінарське заняття 4

Тема 4. Юридичні факти

Питання для усного опитування та дискусії:

1. Юридичні факти як підстави виникнення, зміни та припинення приватно-правових відносин.
2. Дії та події.
3. Правочини. Види правочинів у приватному праві.
4. Умови дійсності правочинів у приватних правовідносинах.
5. Нікчемність та недійсність.

Задача 1

Громадянин Сергій підписав договір купівлі-продажу своєї земельної ділянки з громадянином Олексієм. Під час укладення договору Сергій перебував у стані алкогольного сп'яніння, про що є відповідні свідчення свідків. Через місяць після укладення договору Сергій дізнався, що вартість ділянки, зазначена в договорі, значно нижча за її ринкову ціну, і звернувся до суду з вимогою визнати договір недійсним.

Олексій стверджує, що він не знав про стан Сергія на момент укладення договору, а ціна була обумовлена попередньою домовленістю між сторонами.

Які умови можуть слугувати підставою для визнання правочину недійсним відповідно до Цивільного кодексу України? Чи має Сергій підстави для визнання договору недійсним? Чи можливе повернення сторін до початкового стану, і якщо так, то як це може бути здійснено?

Задача 2

Громадянин Петро уклав договір купівлі-продажу квартири з громадянином Іваном. Умови договору були викладені в письмовій формі, але договір не був нотаріально посвідчений, як того вимагає закон для укладення договорів відчуження нерухомого майна.

Через деякий час Петро, не отримавши повної оплати за квартиру, звернувся до суду з вимогою визнати договір недійсним та повернути квартиру у свою власність. Іван заперечує, стверджуючи, що договір був укладений, і квартира належить йому, оскільки він уже проживає там.

Що таке нікчемний правочин відповідно до Цивільного кодексу України? Чи є підстави вважати договір між Петром і Іваном нікчемним? Які правові наслідки настануть у разі визнання договору нікчемним?

Задача 3

Громадянин Іван та громадянка Марія уклали шлюб у РАЦСі. Через кілька місяців Марія дізналася, що Іван вже перебуває в іншому зареєстрованому шлюбі, який він не розірвав. Марія звернулася до суду з вимогою визнати їхній шлюб недійсним, посилаючись на порушення норм законодавства, яке забороняє багатошлюбність.

Іван стверджує, що на момент укладення шлюбу з Марією він не проживав зі своєю першою дружиною та вважав їхній шлюб «фактично припиненим». Водночас перша дружина Івана подала заяву про розлучення лише після того, як дізналася про його новий шлюб.

Які підстави відповідно до законодавства України можуть слугувати для визнання шлюбу недійсним? Чи є порушення Іваном норми про заборону багатошлюбності підставою для визнання його шлюбу з Марією недійсним? Яке рішення має ухвалити суд у цій справі? Які правові наслідки настануть у разі визнання шлюбу недійсним? Як може вплинути на справу факт, що Іван намагався приховати наявність першого шлюбу?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: юридичний факт, дії та події, поняття та ознаки приватно-правових відносин, зміст приватно-правових відносин, суб'єкти приватно-правових відносин, об'єкти приватно-правових відносин, майнові та особисті немайнові права у приватних правовідносинах, види приватних правовідносин.

Під час вивчення зазначеної теми обов'язково слід ознайомитись з такими нормативно-правовими актами:

Цивільний кодекс України;
Сімейний кодекс України.

Семінарське заняття 5
Тема 5. Приватні правовідносини.
Питання для усного опитування та дискусії:

1. Поняття та ознаки приватно-правових відносин.
2. Зміст приватно-правових відносин.
 - 2.1. Суб'єкти приватно-правових відносин.
 - 2.2. Об'єкти приватно-правових відносин.
 - 2.3. Майнові та особисті немайнові права у приватних правовідносинах.
3. Види приватних правовідносин.
4. Особливості змісту різновидів приватно-правових відносин.

Задача 1

Громадянин Максим є автором книги, яка стала бестселером. За умовами договору з видавництвом «Літера А», Максим передав видавництву майнові права на книгу строком на 5 років, що дозволяло видавництву друкувати і продавати книгу.

Через два роки Максим дізнався, що видавництво почало змінювати текст книги без його згоди, вилучаючи частину розділів і додаючи текст від іншого автора. Максим звернувся до видавництва з вимогою припинити зміну тексту, заявляючи, що це порушує його особисті немайнові права як автора. Видавництво заперечило, стверджуючи, що вони мають право змінювати текст книги відповідно до умов майнових прав, переданих їм договором.

Які права має Максим як автор книги (майнові та особисті немайнові)? Чи можуть зміни тексту книги вноситися без згоди автора? Як співвідносяться майнові права, передані видавництву, з особистими немайновими правами Максима? Які дії може вжити Максим для захисту своїх прав?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: поняття та ознаки приватно-правових відносин, зміст приватно-правових відносин, суб'єкти приватно-правових відносин, об'єкти приватно-правових відносин, майнові та особисті немайнові права у приватних правовідносинах, види приватних правовідносин.

Під час вивчення зазначеної теми обов'язково слід ознайомитись з такими нормативно-правовими актами:

Цивільний кодекс України,
 Закон України «Про авторське право і суміжні права».

Семінарське заняття 6
Тема 6. Правовий статус особи.
Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття та співвідношення понять приватна особа, фізична особа, юридична особа;
2. Фізична особа як учасник приватно-правових відносин:
 - співвідношення понять «фізична особа», «людина», «особа», «громадянин», «особистість»;
 - способи індивідуалізації фізичної особи;
 - цивільна дієздатність фізичної особи (поняття та види).
3. Фізична особа-підприємець як учасник приватно-правових відносин.
4. Кредитор і боржник як учасники приватних правовідносин.

Задача 1

Іван (8 років) та Денис (10 років), граючи надворі, розвели поблизу сараю багаття, від якого сарай спалахнув. Власник сараю звернувся до батьків Івана та Дениса з позовом про відшкодування збитків.

Батьки дітей заперечували проти позову, посиляючись на те, що їх діти ще недієздатні і тому відповідальність за завдану шкоду не несуть, а вони (батьки) у момент завдання шкоди були на роботі, тому також не повинні нести відповідальність.

Визначте коло суспільних правовідносин. Як вирішити справу?

Задача 2

Визнаний у встановленому законом порядку недієздатним громадянин Белов протягом декількох місяців купував по одній авторучці у день в одному і тому ж магазині. Призначена його опікуном дружина принесла до магазину всі придбані авторучки і зажадала від директора магазину повернути сплачені за них гроші. Директор магазину відмовився виконати вимогу дружини Белова, пославшись на те, що Белов вчиняв дрібні побутові правочини, які самостійно вправі здійснювати будь-яка особа.

Хто правий у цій суперечці? Відповідь аргументуйте.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: фізична особа, приватна особа, подружжя, батьки, працівник і роботодавець, юридична особа.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

- Конституція України;
- Європейська конвенція з прав людини;
- Цивільний кодекс України;
- Кодекс законів про працю;
- Сімейний кодекс України;
- Кодекс з процедур банкрутства;
- Закон України «Про господарські товариства»;
- Закон України «Про товариства з обмеженою відповідальністю»;
- Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку»;
- Закон України «Про політичні партії в Україні»;
- Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації».

Семінарське заняття 7

Тема 6. Правовий статус особи.

Питання для усного опитування та дискусії

5. Працівник і роботодавець як учасники приватно-правових відносин
6. Юридична особа як учасник приватно-правових відносин. Господарські товариства.
7. Батьки та дитина як суб'єкти приватних правовідносин.
8. Подружжя як суб'єкт приватних правовідносин.
9. Держава Україна та територіальні громади як учасники приватних правовідносин.

Задача 1

Олена влаштувалася на роботу до компанії «ТехноСервіс» на посаду менеджера з продажів. У трудовому договорі було зазначено, що вона має право на щорічну оплачувану відпустку тривалістю 24 дні, а також обов'язок виконувати план продажів. Через півроку роботи Олена попросила надати їй відпустку, але роботодавець відмовив, посилаючись на те, що вона не виконала план продажів за останній квартал.

Олена наполягає на тому, що невиконання плану продажів не може бути підставою для відмови в наданні відпустки, оскільки вона має гарантоване законом право на відпочинок. Роботодавець стверджує, що відпустка є заохоченням за досягнення високих показників у роботі, а тому залежить від виконання плану.

Які права працівника гарантуються законодавством України в частині надання відпусток? Чи правомірна відмова роботодавця у наданні відпустки через невиконання плану продажів? Чи може роботодавець включати умови про залежність відпустки від досягнення показників у трудовий договір? Які дії може вжити Олена для відновлення своїх прав?

Задача 2

Держава Україна в особі Міністерства культури уклала договір з приватним підприємцем Андрієм на реставрацію історичної будівлі, що є об'єктом культурної спадщини. Згідно з умовами договору, Андрій мав завершити роботи протягом шести місяців, а держава зобов'язувалася виплатити обумовлену суму після прийняття робіт.

Андрій завершив реставрацію, однак комісія Міністерства культури виявила недоліки в роботах і відмовилася прийняти їх, стверджуючи, що якість не відповідає умовам договору. Андрій, зі свого боку, стверджує, що всі роботи були виконані відповідно до проекту і затвердженої документації.

Якими актами регулюється участь держави в цивільних правовідносинах? Чи може держава бути стороною договору підряду, і які особливості такої участі? Яке рішення має ухвалити суд у разі звернення Андрія за захистом своїх прав? Які обов'язки покладаються на державу як замовника за договором підряду? Які механізми захисту прав Андрія передбачені законодавством у разі відмови замовника прийняти виконану роботу?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: юридична особа, теорії юридичної особи, ознаки юридичної особи, організаційна єдність, майнова відокремленість, найменування юридичної особи, органи управління, відокремлені підрозділи юридичної особи, філії юридичної особи, представництва юридичної особи, порядок виникнення юридичної особи, держава Україна як учасник приватних правовідносин.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

- Конституція України;
- Європейська конвенція з прав людини;
- Цивільний кодекс України;
- Кодекс законів про працю;
- Сімейний кодекс України;
- Кодекс з процедур банкрутства;
- Закон України «Про господарські товариства»;
- Закон України «Про товариства з обмеженою відповідальністю»;
- Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку»;
- Закон України «Про політичні партії в Україні»;
- Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації».

Семінарське заняття 8
Тема 7. Договори. Контракти.
Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття, сутність та значення договору у приватних правовідносинах.
2. Прояв принципу свободи договору.
3. Правове регулювання договірних відносин в сфері приватного права.
4. Зміст договору.
5. Види умов договору. Істотні умови договору.
6. Стадії укладення договору.
7. Види договорів у приватному праві.
8. Контракт як різновид договору у приватному праві.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір, цивільно-правовий договір, господарський договір, трудовий договір, трудовий контракт, зміст договору, істотні умови договору, стадії укладення договорів та контрактів.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

- Цивільний кодекс України;
- Сімейний кодекс України;
- Кодекс законів про працю.

Семінарське заняття 9
Тема 8. Відповідальність у приватному праві.
Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття відповідальності у приватному праві.
2. Підстави виникнення відповідальності у приватному праві.
3. Види відповідальності у приватному праві. Договірна та недоговірна (деліктна) відповідальності. Дисциплінарна відповідальність. Матеріальна відповідальність.
4. Умови виникнення відповідальності та їх правова характеристика.
5. Заходи відповідальності у приватному праві.
6. Підстави звільнення від відповідальності.

Задача 1

Олексій працює комірником у ТОВ «Будівельні матеріали». Згідно з трудовим договором, він відповідає за прийом, зберігання та видачу будівельних матеріалів зі складу. У січні 2025 року під час проведення інвентаризації було виявлено нестачу матеріалів на суму 50 000 грн.

Під час перевірки з'ясувалося, що:

1. Олексій не зафіксував у накладних передачу матеріалів, які були видані будівельній бригаді без належного оформлення.
2. У складському приміщенні не було дотримано умов зберігання матеріалів, що могло спричинити їх пошкодження.

3. У трудовому договорі Олексія відсутній пункт про повну матеріальну відповідальність, але він підписав договір про індивідуальну матеріальну відповідальність під час прийому на роботу.

Після виявлення нестачі керівництво компанії ініціювало відшкодування шкоди, завданої підприємству, у повному розмірі за рахунок Олексія.

Яка форма матеріальної відповідальності може бути застосована до Олексія у цій ситуації? Чи має право роботодавець вимагати відшкодування повної суми шкоди? Які умови повинні бути дотримані для притягнення працівника до матеріальної відповідальності? Як може захищати свої права Олексій, якщо він вважає вимоги роботодавця неправомірними?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: відповідальність, підстави виникнення відповідальності у приватному праві, цивільне правопорушення, договірна та недоговірна (деліктна) відповідальності, дисциплінарна відповідальність, умови виникнення відповідальності, заходи відповідальності у приватному праві, підстави звільнення від відповідальності у приватному праві.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на положеннях таких нормативних актів:

Цивільний кодекс України;

Кодекс законів про працю.

1.4. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

1.4.1 Завдання на самостійну роботу

Блок завдань (БЗ) № 1

Тема 2. Предмет і метод правового регулювання приватного права. Принципи приватного права.

Виділити та обґрунтувати основні відмінності їх між приватним та публічним правом (у вигляді таблиці).

Блок завдань (БЗ) № 2

Тема 3. Джерела приватного права

Скласти схему чи таблицю щодо класифікації джерел приватного права.

Блок завдань (БЗ) № 3

Тема 4, 5. Юридичні факти. Приватні правовідносини.

Переглянути будь-який художній фільм та підготувати презентацію (деталі у п. 1.4.2).

Блок завдань (БЗ) № 4

Тема 6. Правовий статус особи.

Скласти таблицю, де її складовими мають бути 1) права та обов'язки кредитора та боржника у цивільних правовідносинах, 2) права та обов'язки працівника та роботодавця у трудових правовідносинах, 3) права та обов'язки батьків та дитини у сімейних правовідносинах.

Блок завдань (БЗ) № 5

Тема 7. Договори. Контракти.

Складіть власний проєкт договору оренди житла або договору побутового підряду.

1.4.2. Вимоги до виконання та оформлення студентами самостійної роботи

Самостійним завданням студента є завдання, яке виконується кожним студентом індивідуально. Для студентів денної форми навчання воно виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента. Самостійні завдання виконуються усіма студентами під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Це основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота студентів складається з двох частин. Перша частина полягає у виконанні індивідуальних завдань кожним студентом здійснюються протягом семестру у електронному вигляді.

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, ліве – 3,0 см, праве – 1,0 см.

Індивідуальні завдання в електронному вигляді здійснюються у строки визначені викладачем. Виконані завдання прикріплюють у google class. Посилання на приєднання до google class студенти отримують на початку навчального семестру.

1.4.3. Завдання на самостійну роботу блоку завдань № 3 «Тема 4-5. Юридичні факти. Приватні правовідносини»

Переглянути художній фільм (мультфільм) та/або прочитати художній твір, проаналізувати матеріал на наявність в ньому приватно-правових відносин, що виникають між героями фільму та/або твору.

Підготувати презентацію зі знімками екрана (англ. screenshot, скриншот, зняток) та/або з епізодами з фільму (мультфільму) або уривками з художнього твору з описом конкретних ситуацій із приватного права. Необхідно максимально охарактеризувати склад приватних правовідносин: суб'єкти, об'єкти, зміст (права та обов'язки), особливості цих правовідносин.

Коло правовідносин, які можуть бути описані у презентації:

1. Особисті немайнові відносини (щодо право на життя; репродуктивні права; право на здоров'я; право на безпечне довкілля; право на свободу та особисту недоторканність; право на сім'ю, опіку та піклування; право на ім'я; право на гідність, честь і ділову репутацію; право на індивідуальність; право на особисте життя; право на інформацію; право на свободу творчості та вибір роду занять; право на місце проживання та недоторканність життя; право на свободу пересування; право на свободу об'єднань, та мирні зібрання; право на виховання дитини; право на визначення місця проживання дитини, право на спілкування та інші.)
2. Право власності (володіння, користування, розпорядження майном, захист права власності).
3. Право інтелектуальної власності.
4. Договірні зобов'язання (договори купівлі-продажу, дарування, довічного утримання, оренди, підряду, позики, комерційної концесії та інші).
5. Недоговірні зобов'язання. Відшкодування шкоди.
6. та інші приватно-правові відносини.

Студент(ка) самостійно обирає художній фільм (мультфільм) та/або художній твір.

Оформлення матеріалу відбувається на розсуд студентів з використанням знімків екрана (англ. screenshot, скриншот, зняток) та/або з епізодами з фільму (мультфільму) або уривками з художнього твору з описом конкретних ситуацій із приватного права.

Технічні вимоги:
Кількість слайдів не менше 15.

1. 5. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку.

1.5.1. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття та ознаки приватного права.
2. Поняття та структура системи права
3. Поняття приватного права.
4. Функції приватного права.
5. Поняття, ознаки, види та функції принципів приватного права
6. Поняття принципів приватного права.
7. Ознаки принципів приватного права.
8. Функції принципів приватного права.
9. Види принципів приватного права.
10. Загальні принципи приватного права.
11. Спеціальні принципи приватного права.
12. Структура системи приватного права України.
13. Норми як елементи приватного права.
14. Інститут як елемент приватного права.
15. Підгалузь, галузь як елемент приватного права.
16. Розмежування понять «приватне право» та «публічне право».
17. Історія походження та становлення приватного права.
18. Поняття, ознаки та види джерел приватного права.
19. Дія джерел приватного права.
20. Нормативно-правовий акт як джерело приватного права.
21. Звичай як джерело приватного права
22. Значення судової практики як джерела приватного права.
23. Цивільно-правовий договір як джерело приватного права.
24. Предмет правового регулювання приватного права.
25. Юридичні факти як підстави виникнення, зміни та припинення приватно-правових відносин.
26. Дії та події.
27. Правочини.
28. Види приватних правовідносин.
29. Майнові відносини як предмет приватного права.
30. Особисті немайнові відносини як предмет приватного права.
31. Метод правового регулювання приватного права
32. Поняття та ознаки методу правового регулювання приватного права.
33. Співвідношення понять «фізична особа», «людина», «особа», «громадянин», «особистість».
34. Фізична особа як учасник приватно-правових відносин.
35. Фізична особа-підприємець як учасник приватно-правових відносин.
36. Кредитор і боржник як учасники приватних правовідносин.
37. Працівник і роботодавець як учасники приватних правовідносин.
38. Юридична особа як учасник приватних правовідносин. Господарські товариства.
39. Батьки та дитина як суб'єкти приватних правовідносин.

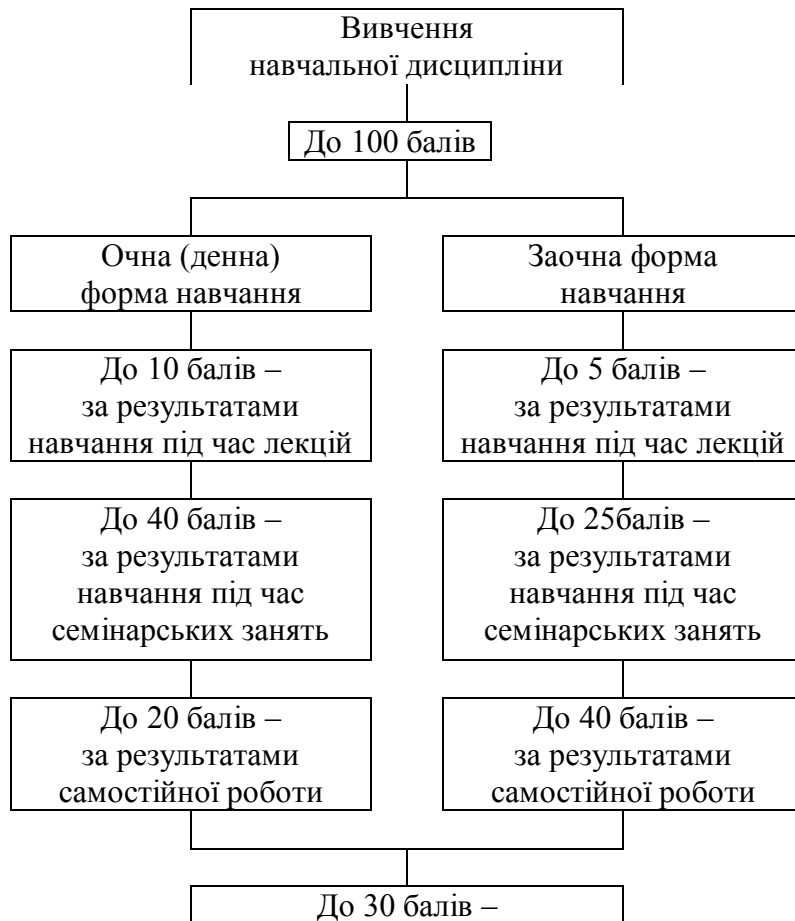
40. Подружжя як суб'єкт приватних правовідносин.
41. Держава Україна та територіальні громади як учасники приватних правовідносин.
42. Поняття, сутність та значення договору у приватних правовідносинах.
43. Зміст договору.
44. Види умов договору. Істотні умови договору.
45. Стадії укладення договору.
46. Види договорів у приватному праві.
47. Контракт як різновид договору у приватному праві.
48. Поняття відповідальності у приватному праві.
49. Підстави виникнення відповідальності у приватному праві.
50. Види відповідальності у приватному праві. Договірна та недоговірна (деліктна) відповідальності. Дисциплінарна відповідальність.
51. Умови виникнення відповідальності та їх правова характеристика.
52. Заходи відповідальності у приватному праві.
53. Підстави звільнення від відповідальності.

1.5.2. Приклад залікового білету

1. Поняття та ознаки приватного права.
2. Поняття, ознаки та види джерел приватного права.

2. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

за результатами складання
семестрового контролю

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій								
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	Денна	9	1,1	2,2	3,3	4,4	5,6	6,7	7,8	8,9	10

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

2.4. Обсяг балів, здобутих студентом за самостійну роботу, обчислюється за сумою балів, здобутих за виконання кожного із цих завдань у таких межах:

Загальна кількість балів за самостійну роботу за семестр	Кількість балів за один виконаний блок завдань	Кількість блоків завдань
20	4	5

3. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

3.1. Основні джерела

1. Банчук О. А. Публічне і приватне право : Історія українських вчень та сучасність . Центр політико-правових реформ. Київ: Конус-Ю, 2008. 183 с.
2. Актуальні проблеми приватного права : практикум. Менів Л. Д., Амеліна А. С., Білоус Т. Й. та ін. ; за заг. ред. Л. Д. Менів. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 200 с.
3. Вступ до приватного права : навчально-методичний посібник. За ред. проф. Є. О. Харитонова. Одеса : Фенікс, 2019. 200 с.
4. Проблеми здійснення та захисту цивільних прав в умовах воєнного стану : монографія за ред.: Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової, К. Г. Некіт; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2023. 336 с.
5. Проблеми систематизації приватного права України та Європи : монографія за заг. ред. Ю.В. Білоусова. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПРНУ, 2009. 204 с.
6. Сивий, Р.Б. Приватне (цивільне) право в системі права України : монографія. Київ: КВІЦ, 2006. 214 с.
7. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Регулятивні правовідносини приватноправовий та публічно-правовий виміри: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 404 с.
8. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право як концепт. Том VI: Приватне право в умовах гібридної війни : монографія. Одеса : Фенікс, 2024. 408 с.

3.2. Допоміжні джерела

1. Бурило Ю.П. Розвиток цифрового законодавства Європейського Союзу та його вплив на приватні правовідносини. Юридична Україна. Київ, 2024. № 9 (261). С. 65-71.
2. Анікіна Г. В. Смерть фізичної особи як юридичний факт. Університетські наукові записки. 2008. № 4. С. 166 –171.
3. Анікіна Г. В. Юридичні наслідки смерті як юридичного факту в цивільному праві . Університетські наукові записки. 2012. № 3. С. 104-111.
4. Бардаченко Д.В., Дзюба І.В. Неусвідомлення особою значення своїх дій як підстава недійсності правочинів з дефектами волі Право і суспільство. 2017. № 6-2. С.53-57.
5. Басай О.В. Диспозитивність як принцип цивільного права України Порівняльно-аналітичне право. № 1. С.89-92.
6. Басай О.В. Принцип юридичної рівності учасників цивільних правовідносин. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5622/Basayu%20prun.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Бахаєва А.С. Правочин, який вчинено під впливом помилки, обману (шахрайства). Форум права. 2018. № 1. С.8-15.
9. Бірюкова А.Г. Правова природа звичаю ділового обороту як джерела цивільного права. Порівняльно-аналітичне право: електрон, наук, фахове вид. 2018. № 3. С. 102-104.
10. Бірюкова А.Г. Правова природа звичаю ділового обороту як джерела цивільного права. Порівняльно-аналітичне право: електрон, наук, фахове вид. 2018. № 3. С. 102-104.
11. Бірюкова А.Г. Співвідношення приватного та публічного права : дуалістичний аспект . Право та суспільство. 2018. № 4. С. 76 - 80.
1. Блажівська Н.Є. Електронний правочин у цивільному праві України: монографія ; за наук. ред. д.ю.н., проф., чл.-кор. НАПрН Р. О. Стефанчука. К. : Алерта, 2014. 240 с.
12. Бондаренко-Зелінська Н. Л., Бориславська М. В. До питання про захист прав дитини: вітчизняний та зарубіжний досвід. Університетські наукові записки. 2021. № 6 (84).
13. Бориславська М. В. Окремі питання місця і ролі сучасного цивільного права в системі права України. Університетські наукові записки. 2008. № 4. С. 114-117.

14. Бориславська М. В. Правове регулювання відносин щодо родства на українських землях до 1917 р. Університетські наукові записки. 2016. № 1. С. 6-18.
15. Ватрас В. А. До питання про релігійні норми як джерела сімейного права. *Visegrad Journal for Human Rights*. 2020. № 3 (volume 1). С. 41-47.
16. Ватрас В.А. Джерела сімейного права: проблеми теорії та практики: монографія. Хмельницький: Видавництво ТОВ «Поліграфіст-3», 2020. 824с.
17. Ватрас В.А. Нормативно-правовий договір як джерело сімейного права. Актуальні проблеми юридичної науки : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Дев'ятнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 23 жовтня 2020 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. 553 с. С. 136-138.
18. Віхров О. Щодо співвідношення Цивільного та Господарського кодексів України. *Право України*. 2003. № 10. С. 13-17.
19. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. ВВР. 1995. № 24. Ст. 189.
20. Гринько С. Д. Деліктоздатність неповнолітніх фізичних осіб за цивільним законодавством України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аспект. *Часопис цивілістики: науково-практичний журнал*. 2015. Вип. 19. С. 158–165.
21. Гринько С. Д. Рецепція римського приватного права як передумова систематизації європейського цивільного законодавства. Проблеми систематизації приватного права України та Європи : монографія. Київ : НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2009. С. 55-78.
22. Гринько С. Д. Фізичні особи як суб'єкти деліктних зобов'язань за римським приватним правом. *Університетські наукові записки : Часопис ХУУП*. 2015. № 2. С. 49-59.
23. Гуцалюк М. Ідентифікація фізичних осіб . *Право України*. 2006. № 5. С. 123-126.
24. Дзера О. В. Інститут правочину за новим Цивільним кодексом. *Антологія української юридичної думки*. К: Юр.книга, 2005. Т. 10. С. 515-527.
25. Дзера О. В. Поняття цивільного права та його місце в системі права України. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. № 2. С. 23-28.
26. Дзера О. Загальні положення про правочини в новому Цивільному кодексі України. *Юридична Україна*. 2003. № 7. С. 24-31.
27. Дзера О. Недійсність правочину (угоди) за новим ЦКУ. *Юридична Україна*. 2003. № 10. С. 5-18.
28. До питання генезису приватного права. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 355-359.
29. Довгерт С.М. Система приватного права України між минулим та майбутнім. URL: <http://library.univer.km.ua/visnyk/877.pdf>
30. Жеков В. І. Порушення моральних засад суспільства як підстава визнання правочину недійсним. *Суспільство. Держава. Право*. 2005. Вип. 5: Цивільне право. С. 26-30.
31. Житловий кодекс Української РСР від 30.06.1983 р. ВВР. 1983. Додаток до № 28. Ст. 573.
32. Заїка Ю. О. Деякі колізійні питання сучасного цивільного та сімейного права. *Вісник Хмельницького ін-ту регіонального управління та права*. 2004. № 4. С. 55–60.
33. Земельний кодекс України від 20.10.2001 р. ОВУ. 2001. № 2001. № 46. Ст. 2038.
34. Цивільний кодекс України : коментар [за заг. ред. Є. О. Харитонова, О. М. Калітенко]. Одеса : Юрид. л-ра, 2004. 1112 с.
35. Іваненко О. Вплив глобалізаційних процесів на джерела приватного права URL: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/46170
36. Калаур І. Окремі аспекти застосування правових наслідків нікчемних правочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 12. С. 48-51.
37. Кара В. Односторонні правочини у нотаріальній практиці. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2005. № 3. С. 68-81
38. Кодифікація цивільного законодавства на українських землях : Т. 1. Уклад. : Ю. В. Білоусов, І. Р. Калаур, С. Д. Гринько та ін.; за ред. Р. О. Стефанчука та М. О. Стефанчука. К. : Правова єдність, 2009. 1168 с.

39. Кодифікація цивільного законодавства на українських землях : Т. 2. Уклад. : Ю. В. Білоусов, І. Р. Калаур, С. Д. Гринько та ін.; за ред. Р. О. Стефанчука та М. О. Стефанчука. К. : Правова єдність, 2009. 1240 с.
40. Кривенко Ю. В. Майнові відносини: окремі питання. Римське приватне право: здобутки європейські та глобальні : матеріали міжнар. колокви. (м. Одеса, 27 жовт. 2018 р.) / За заг. ред. д.ю.н., проф. Є. О. Харитонова. Одеса : Фенікс, 2018. – С. 87-88.
41. Кузнєцова Н. Проблеми співвідношення земельного та цивільного законодавства при вирішенні господарських спорів з питань земельних відносин. Право України. 2009. № 9. С. 19-21.
42. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
43. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 р.
44. Лозова Г.О. Законодавче визначення сім'ї та шлюбу. Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права 2006. №1(17). С. 119-122.
45. Майданик Р. Правовий звичай як джерело цивільного права. Юридична Україна. 2009. № 6. С. 67-72.
46. Мамутов В. До питання про поняття приватного права. ВАПНУ. 1999. № 2. С. 11-14
47. Менджул М. В. Принципи сімейного права в законодавстві нордичних держав. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018, Випуск 6, том 1. С. 132 - 137.
48. Миколенко О.І. Поділ національного права на публічне і приватне право та його теоретичне і практичне значення URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8867/1/58-64.pdf>
49. Мироненко В. П. Сімейне право України: Підручник. За заг. ред. В.П. Мироненко. К.: Правова Єдність, 2008. 477 с.
50. Міхно О.І. До питання про визначення майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/39540/1/44-47.pdf>
51. Мічурін Є. Обмеження щодо укладення правочинів з житлом за участі осіб, що не досягли повноліття: аспекти нотаріальної процедури. Нотаріат для вас. 2007. № 7-8. С. 9-14.
52. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України. За ред. Є.О. Харитонова. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 552 с.
53. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України: Видання друге, доповнене. За ред. Є.О. Харитонова. Х.: ТОВ «Одіссей». 2008. 560 с.
54. Осика Л. Правочини щодо відчуження нерухомого майна, належного дітям. Мала енциклопедія нотаріуса. 2007. № 2. С. 158-163.
55. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 р. ВВР. 1993. № 4. Ст. 19.
56. П'янова Я. В. Деякі питання застосування аналогії закону та аналогії права господарськими судами при здійсненні захисту цивільних прав. Проблеми законності. Х., 2004. Вип. 59. С. 39-44.
57. Палюк В. П. Щодо справедливості, добросовісності та розумності в чинному законодавстві України. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002. № 2. С. 18-21.
58. Пацурківський П.П. Спонтанність приватного права. Юридична Україна. Київ, 2023. № 6 (246). С. 19-32.
59. Пелех О. Особливості посвідчення правочинів, предметом яких є об'єкт культурної спадщини. Мала енциклопедія нотаріуса. 2006. № 6. С. 122-123.
60. Первомайський О. До питання про джерела цивільного права. Право України. 2001. № 2. С. 34-37
61. Первомайський О. Особливості нотаріального посвідчення правочинів стосовно нерухомого майна, право на користування яким мають діти. Мала енциклопедія нотаріуса. 2006. № 2. С. 9-10.
62. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова КМУ від 24.09.2008 р. ОВУ. 2008. № 76. Ст. 2561

63. Погребняк С.П. Поділ права на публічне і приватне (загальнотеоретичні аспекти). URL: https://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/75679/mod_resource/content/1/%D0%9F%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D1%8F%D0%BA%20%D0%BF%D1%80%D.pdf
64. Прилуцький Р. Поняття джерел цивільного права України: потрібні нові підходи. *Право України*. 2008. № 12. С. 66-71.
65. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. ОВУ. 2003. № 25. Ст. 1172.
66. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.
67. Про товариства з обмеженою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 13. Ст. 69.
68. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29.11.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 10. Ст. 78.
69. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 25. Ст. 283.
70. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179.
71. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 25. Ст. 343.
72. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. Ст. 422.
73. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
74. Про деякі питання, що виникли в практиці застосування судами Житлового кодексу України: постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.04.1985 р. № 2 (зі змінами і доповненнями) БЗЮПУ. 1995. № 1. С. 340.
75. Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: Постанова КМУ від 06.05.2000 р. ОВУ. 2000. № 19. Ст. 789.
76. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20.11.2003 р. ВВР. 2004. № 14. Ст. 192.
77. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. ВВР. 1992. № 48. Ст. 650.
78. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. ВВР. 2017. № 35. Ст. 376.
79. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. ОВУ. 2004. № 35. Ст. 2317.
80. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 01.12.1998 р. ОВУ. 1998. № 51. Ст. 1870.
81. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. ВВР. 2001. № 23. Ст. 118.
82. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10.06.1997 р. УК. 1997. 14 червня. № 107–108.
83. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. ОВУ. 1999. № 38. Ст. 1889.
84. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10.04.1992 р. (зі змінами та доповненнями) ВВР. 1992. № 30. Ст. 414.
85. Про товарні біржі: Закон України від 10.12.1991 р. ВВР. 1992. № 10. Ст. 139.
86. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. ОВУ. 2003. № 29. Ст. 1438.
87. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. ОВУ. 2006. № 13. Ст. 857.
2. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Загальна частина: Академічний курс: Підручник 3–ге вид., перероб. і доп. К. : «ВД» Дакор». 2013. – 672 с.

88. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. К.: Ін Юре, 2003. 532 с.
89. Ромовська З.В. Українське сімейне право : підручник. К. : Правова єдність, 2009. 500 с.
90. Ромась М.І. Особливості договірних зобов'язань за участю держави Україна. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2019. № 42. С. 91-94. URL: http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc42/part_1/22.pdf
91. Ромась М.І. Види договірних зобов'язань за участю держави Україна. *Університетські наукові записки*. 2020. № 3-4 (75-76). С. 138-150. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/75-76_138-150/pdf
92. Ромась М.І. Держава Україна як учасник договірних зобов'язань у цивільному праві: дис... д-ра філософії з права: 12.00.03. Хмельницький, 2021. 258 с.
93. Ромась М.І. Порядок укладення цивільно-правових договорів за участі держави Україна в умовах воєнного стану. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія: Право*. 2023. Вип. 15 (27). Т. 2. С. 187-194. DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2023.15.27.2.187-194>
94. Ромась М.І. Держава Україна як учасник зовнішньоекономічних договорів в умовах воєнного стану: цивільно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. Вип. 8. С. 155-158. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-8/34>.
95. Русу С. Д., Стефанчук М.О. Проблеми визначення поняття добросовісності та розумності у Цивільному кодексі України. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2003. № 2 (6). С. 15-19.
96. Селиванов В. Розмежування і взаємодія публічного і приватного права в системі права України. *ПУ*. 1996. № 12. С. 29-32
97. Сердечна І.Л. Дитина як учасник зобов'язальних правовідносин. *Університетські наукові записки*. № 1 (79). 2021. С. 64-72.
98. Сердечна І.Л. Здійснення суб'єктивних сімейних прав: поняття, принципи, межі. *Ірпінський юридичний часопис*. Випуск 2 (6). 2021. С.47-55.
99. Сердечна І.Л. Особисті немайнові права і обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Монографія. Хмельницький університет управління та права. Хмельницький.: ФОП Мельник А.А., 2018. 227 с.
100. Сердечна І. Л. Інші члени сім'ї та родичі як суб'єкти сімейних правовідносин. Актуальні питання правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин у контексті приведення законодавства України до європейських стандартів : монографія М. В. Бориславська, В. А. Ватрас, С. Д. Гринько [та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гринько. Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2016. С.101-127.
101. Сердечна І. Л. До питання про поняття «член сім'ї» в сімейному праві : нормативний та доктринальний підходи. *Університетські наукові записки*. 2014. №4 (52). С. 88–95.
102. Сердечна І. Л. Мачуха, вітчим та пасинок, падчерка як учасники сімейних правовідносин. *Часопис цивілістики*. Випуск 28. 2018. С. 93-96.
103. Сердечна І. Л. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин між іншими членами сім'ї та родичами. *Університетські наукові записки*. 2014. № 2 (50). С. 158–167.
104. Сердечна І. Л. Поняття та ознаки правовідносин між іншими членами сім'ї та родичами. *Часопис цивілістики*. 2015. №19. С. 37–40.
105. Сердечна І. Л. Права інших членів сім'ї та родичів при усиновленні дитини. *Електронне науково-практичне фахове видання. Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 21. С. 128–136. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/11/serdechna_21.pdf
106. Сердечна І. Л. Права та обов'язки фактичного вихователя та дитини. *Університетські наукові записки*. 2016. №4 (60). С. 38–44.
107. Сердечна І. Л. Становлення інституту особистих немайнових прав членів сім'ї та родичів на українських землях. *Університетські наукові записки*. 2013. №4 (48). С. 199–205.

- 108.Сибільов М. Загальна характеристика сфери приватного права. ВАПНУ. 2001. № 2. С. 32-36.
- 109.Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. За ред. І.В. Жилінкової. Х.: Ксилон, 2008. 855 с.
- 110.Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. За ред. С.Я. Фурси. К.: КНТ, 2008. 1248 с.
- 111.Скрипник В. Речі, обмежені в цивільному обороті, як об'єкти цивільних прав. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 1. С.36-40.
- 112.Соснін О. Передумови формування в Україні інформаційного права. Право України. 2005. № 11. С. 99-102.
- 113.Спасибо-Фатєєва І. Взаємодія цивільного законодавства з іншими галузями законодавства: проблеми і перспективи. Університетські наукові записки. 2006. № 3-4. С. 108-113.
- 114.Спасибо-Фатєєва І. Обороздатність об'єктів цивільних прав та її значення для вчинення правочинів. Нотаріат для вас. 2010. № 9. С. 16-22.
- 115.Спасибо-Фатєєва І. Поняття майна, майнових та корпоративних прав як об'єктів права власності. Українське комерційне право. 2004. № 5. С. 9-18.
- 116.Спасибо-Фатєєва І. Поняття нерухомого майна та права на нього. Українське комерційне право. 2009. № 9. С. 10-19
- 117.Харитонов Є. До питання про значення дихотомії «приватне право-публічне право» ВАПНУ. 2000. № 2. С. 82-88.
- 118.Харитонов Є. О. Концепція статусу людини як приватної особи в оновленому ЦК України: пошук парадигми. Концепція статусу людини як приватної особи в оновленому ЦК України: пошук парадигми. Шерешеневські читання. Оновлення цивільного кодексу України: концептуальні засади : матер. Всеукр. наук.-практ. конфер. (Одеса, 11 груд. 2020 р.) за заг. ред. Є. О. Харитонової. Одеса : Фенікс, 2020. С. 5–8.
- 119.Харитонova О. І. До питання про співвідношення цивільних та адміністративних правовідносин. Часопис цивілістики. 2007. № 3. С. 10-15.
- 120.Харитонova О. І. Поділ права на приватне і публічне: теоретичні питання Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002. № 2. С. 21-25
- 121.Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право: ціннісні аспекти формування концепту. Часопис цивілістики. Одеса, 2019. Вип. 33. с. 6-11.
- 122.Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. ОВУ. 2003. № 11. Ст. 461.
- 123.Цікало А. Проблеми застосування земельного, цивільного, господарського та екологічного законодавства при вирішенні господарських спорів з питань земельних відносин. Право України. 2009. № 9. С. 74-82
- 124.Чернега В. Юридична рівність учасників сімейних правовідносин. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19746/1/V_Chernega_Konf_07_04_2017_FPMV.pdf
- 125.Шимон С. І. Майнові права як об'єкти цивільних правовідносин (теоретичні та практичні аспекти): автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Нац. акад. прокур. України. Київ, 2014. 40 с.
- 126.Шишка О. Р. Майнові права як об'єкти цивільних прав: проблема визначення їх місця в системі об'єктів цивільних прав. Проблеми подальшого вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав: матеріали науково-практичної конференції (Харків, 21 грудня 2017 р.). Харків, 2017. С. 184-192.

4. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a> — Законодавство України на сайті Верховної Ради України.
2. <http://www.ccu.gov.ua> — Конституційний Суд України.
3. <https://supreme.court.gov.ua> – Верховний Суд
4. <http://www.president.gov.ua/documents/> — Офіційні документи на Офіційному представництві Президента України.
5. <http://www.kmu.gov.ua/control/> — Урядовий портал.
6. <http://www.ligazakon.ua/> — Ліга:Закон — головний правовий портал України
7. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/> — Наукова періодика України на сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
8. <https://reyestr.court.gov.ua> — Єдиний державний реєстр судових рішень.
9. <https://npu.ua> — Нотаріальна палата України